

BUITEN

9^E JAARGANG N^O. 34.

ZATERDAG 21 AUGUSTUS 1915.

Foto C. Steenbergh.

EEN KUNSTMATIG VIJVERTJE BIJ BUSSUM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

DE BLAUWE MUUR, UIT HET ENGELSCHE VAN RICHARD WASHBURN CHILD (3)	BLZ. 398
NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM, DOOR C. V. JR., GEILLUSTREERD.	BLZ. 400—404
OORSPRONG VAN 'T WOORD CHAUVINISME, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 401
IN DAGEN VAN LEED, (VERVOLG), DOOR FELIX RUTTEN.	„ 402
EEN KUNSTMATIG VIJVERTJE, DOOR A. BIENFAIT, GEILLUSTREERD.	BLZ. 397, 404—405
TWEE POOLSCH KONINGSSTEDEN, (I. WARSCHAU, VERVOLG EN II. KRAKAU), DOOR G. WIJGMANS, GEILL.	BLZ. 405—408
OUDE MELODIE, (GEDICHT), DOOR JAN J. ZELDENTHUIS	BLZ. 408
EEN VERDI-ANECNOTE, DOOR H.	„ 408

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE BLAUWE MUUR.

Uit het Engelsch van

(3) RICHARD WASHBURN CHILD.

(Geautoriseerde vertaling).

EERSTE BOEK.

HET PROBLEEM VAN MACMECHEM.

II. DE VOORTSLUIPENDE GEDAANTE.

HET zal u misschien dwaas toelijken, dat ik niet dadelijk aan de mogelijkheid dacht, dat Virginia ijde. Ik beken, dat, nadat ik de huisdeur achter mij had getrokken, ik voor het oogenblik overtuigd was van het verband tusschen congestie onderaan de hersenen en de abnormale voorstelling van het kind. Ik was te voet gekomen, en dus wachtte mijn auto niet op mij, en ik herinner mij, dat, toen ik heenging, ik de richting insloeg, die wegvoerde van het huis der Estabrooks.

Het liep dien dag naar regen, die trouwens zeer noodig was, en nu dreigde de nacht met een van die verwoede herfststormen. Het was reeds donker, en de straat was verlaten, alsof iedereen zich gehaast had een schuilplaats te zoeken. De verlichte vensters spraken van warmte en bescherming, doch buiten drukten het stof, de rondvliegende bladeren, de dansende schaduwen op de trottoirs, het huilen van den wind, de heen en weer zwiepende kruinen der boomen in het park en de vochtige lucht van het afsterven der natuur, den geest neer, en deden den bijgeloovigen angst ontwaken, dien wij, naar ik veronderstel, erven van voorouders die den storm ontvluchtten om voor hunne naakte lichamen beschutting te zoeken in holen en holle boomen.

Dit woeste en doodsche tafereel en de nabijheid van de plaats waar de arme MacMechem aan zijn eind kwam, bracht hem mij weder voor den geest, en wederom bemerkte ik, dat ik aan allerlei onverklaarbare dingen liep te denken, zooals ook hij dit gedaan had, en toen herinnerde ik mij opeens weder dien gesmoorden kreet, dien ik uit het venster had hooren klinken.

Men voelt soms, dat er door iets buiten ons, een besluit wordt genomen. Ge kunt u dan bijna verbeelden, dat een deel van uw eigen ik, dat buiten uw lichaam bestaat, u op den schouder tikt, u een bevel geeft, en uw wijze van handelen richt. Zeker is het dat ik mij niet kan herinneren waarom ik omkeerde, noch kan ik mij te binnen brengen waarom ik terugging naar het huis der Estabrooks. Wel herinner ik mij, dat het mij inviel, dat, indien ik den jongen advocaat of zijn vrouw te spreken vroeg en kreeg, alles wat ik vragen mocht omtrent den blauwen muur, hoogstwaarschijnlijk bij hen de overtuiging zou vestigen, dat ik stapelgek was. Doch zelfs die overweging deed mij mijn schreden niet vertragen.

Zoo ik al even aarzelde op het punt waar ik weder bij het huis der Marburys was, deed ik dit om een zeer geldige reden, want wat ik zag, verontrustte mij niet weinig. Uit de schaduw van den ingang van het huis der Estabrooks, waar een hoog ijzeren hek zich om de stoep heenbuigt, kwam, alsof het 't een of ander wild schuw dier was, dat uit zijn schuilplaats verdreven was, een zich voortbewegende gedaante!....

Het was duister. Alles leek heen en weder te deinen op den stormwind — de boomen en heesters, de booglampen, en zelfs de luxieuze ijzeren en steenen hekken en muren voor de huizenrij. Bovendien was het stof verblindend. Niettegenstaande dit alles, niettegenstaande het feit, dat wat ik zag, als het ware voortgleed, kreeg ik den vasten indruk, dat deze gedaante ongemerkt trachtte te ontsnappen. Zij spoedde zich voort door de duisternis, hield zich in de schaduwen, en bleef stil staan op een plaats, welke men kiezen zou om ongemerkt te kunnen gadeslaan wat ik zou gaan doen. „Bah!” zeide ik bij mijzelf. „De een of andere zwerver, die niets met de Estabrook-kwestie uit te staan heeft”.

En toch, daar ik voelde dat ik bespied werd, besloot ik weder door te loopen, en onder het gaan keek ik naar den grond zooals iemand doet, die iets verloren heeft. De dwarsstraat was daar dichtbij, en die sloeg ik in. Na eenige oogenblikken gewacht te hebben, dicht tegen den muur van het hoekhuis gedrukt, meende ik zich verwijderende schreden op de steenen te hooren, en nadat ik nog eenige oogenblikken had laten voorbijgaan, keerde ik op mijn schreden terug. De gedaante was nergens meer te bekennen. Mijn hoed zóó houdende, dat de lastige windvlagen hem niet konden meenemen, ging ik den stoep van het huis der Estabrooks op, en drukte op het electriche schelleknopje, dat uit een bronzen discuss stak. Zooals bleek toen ik met mijn hand over dezen discuss streek, was hij vroeger een van die gedreven metalen Chineesche spiegels geweest, en was nu in de steen van het huis gevat. Ik herinner mij, hoe ik bij het betasten ervan, dacht aan wat de architecten van onze wereldstad al niet doen om de grillen en aanmatigheden der rijken te bevredigen, die per slot, van dezelfde stof gemaakt zijn als anderen, die onder zulke ellendige omstandigheden en zóó in het duister leven, dat een heel gezin gedurende zes maanden zou kunnen bestaan van het geld dat aan één zoo'n versiering wordt besteed. De ironie van de kwestie is misschien wel, dat, onverschillig hoe groot de rijkdom ook is, die den eenen mensch tegen den anderen beschermt, het hem toch nooit tegen zichzelf kan beschermen. En toen drukte ik nogmaals op het knopje.

Er hingen van binnen zijden gordijntjes voor de zware glazen paneelen aan weerszijden van de deur, doch zoo er binnen een licht opgestoken was, had ik dit toch kunnen zien. Het geheele huis was echter in duisternis gehuld, en slechts bij toeval ontwaarde ik de steelsgewijze beweging van iemand achter de gordijntjes, en het schitteren van een oog, dat naar mij gluurde. Wie de eigenaar ervan ook mocht zijn, hij of zij was stilletjes de met tegels bevloerde vestibule doorgeslopen, en stond nu achter de straatdeur mij heimelijk op te nemen, „Een tamelijk zonderlinge wijze van doen voor een huis van een nette familie”, zeide ik bij mijzelf, en zonder aarzelen schelde ik nogmaals.

Onmiddellijk verscheen er een licht aan de zoldering der vestibule, en hoorde ik het geluid van zware metalen grendels en sloten; de deur ging open en ik bevond mij tegenover een vrouw van middelbaren leeftijd, gekleed in de wit-met-zwarte kleedij van goed-getrainde bedienden.

Deze vrouw had een van die gezichten, zooals men ze soms waarneemt bij oudgediende nonnen — een sterk, tamelijk vriendelijk gezicht, geduldig, en zelf-onderworpen — in een woord, een klooster-gezicht. Het is bovendien niets buitengewoons als men een dergelijk gelaat aantreft onder oude bedienden, want tot op zekere hoogte zijn ook zij nonnen; zij zweren de wereld af, en als hun geest niet al te zeer verzuurt, leggen zij langzamerhand onuitgesproken geloften af en wijden zich geheel aan hun dienst. Deze vrouw, die nu voor mij stond en wier rokken en boezelaar door den kouden wind, die de vestibule inblies, om haar gezette gestalte wapperden, leek mij op het eerste gezicht een van hen. Eerst toen ik bemerkte, dat er een zekere schuldige angst uit haar oogen sprak, en dat haar handen half opgeheven waren, als om het een of andere dreigende gevaar af te weren, begon ik te vermoeden, dat haar gelaat slechts een dier huichelachtige en bedrieglijke maskers was, zooals slechte zielen die laten zien.

„Ik zou meneer Estabrook graag even spreken”, zeide ik.

„Die is niet thuis. Hij is uit de stad”.

„Mevrouw Estabrook dan”.

„Die is niet erg goed in orde, meneer. Ze kan niemand ontvagen”.

Na deze conventionele antwoorden kon ik weinig meer in het midden brengen, en als zij niet nogmaals gesproken had, terwijl die vreemde blik vol angst en ontzetting in haar oogen kwam, zou ik gebogen hebben en heengegaan zijn. Doch haar stem beefde terwijl zij dichter naar mij toe trad, en bedeesd zeide: „zoudt u niet een boodschap kunnen achterlaten? Kunt u niet nog eens aankomen? Zoudt u niet kunnen — zoudt u niet kunnen zeggen...”

Na dit gezegd te hebben, zweeg zij, en onmiddellijk schoot mij iets te binnen. Ik keek haar verwijtend aan, en zeide kortaf, „op de tweede verdieping van het huis van meneer Marbury is natuurlijk een tusschenmuur. Ik kom mevrouw Estabrook vragen wat zich aan haar kant van den muur bevindt”.

Deze woorden hadden een uitwerking als van dynamiet. Het was alsof ze het een of ander levensorgaan van de oude dienst-alsof de verbinding tusschen haar hoofd en lichaam verboden was.

„O, hoe vreeselijk”, bracht zij met moeite uit. „O, dit is vreeselijk! Wie is u? Wie is u? Iemand heeft u gestuurd”.

Zij greep de deur beet en duwde deze naar mij toe. „Ik weet

wel wie je bent", riep zij uit. „Je bent iemand, die door hem gestuurd is!"

Met een laatsten duw sloot zij de kier, die nog open was, de grendels werden er weer voorgeschoven, het licht in de vestibule ging uit, en ik stond alleen op de stoep.

Dit was de uitslag van mijn eerste poging om een antwoord te vinden op de vraag van MacMechem — om het raadsel van den blauwen muur op te lossen. Doch terwijl ik daar stond, en opkeek naar de grauwe nachtlucht met haar door den storm voortgedreven wolken, besefte ik, dat er niet langer te twijfelen viel aan het bestaan van den een of anderen vorm van goed of kwaad; dat de kleine Virginia, met de gevoelige ontvankelijkheid van een kind dat lijdt, en van haar eigen beminnelijke, bijna onstoffelijke persoonlijkheid, zich niet vergist had, dat MacMechem, als een kundig dokter, het onbekende niet uitgeschakeld had, en dat zijn uitspraak nu gerechtvaardigd was, en verder, dat er soms vreemde dingen gebeuren, die onze zwakke diagnose van de menscheit soms vierkant in het ongelijk stellen.

Dit is louter bedoeld als een opsomming van feiten. Ik tracht niet iets te bewijzen. Ik verklaar enkel, dat, toen ik de stoep der Estabrooks afging, en het park insloeg, het detective-instinct, dat in ons allen sluimert, in mij ontwaakt was. Dit kan misschien ook verklaren, dat ik mij, toen ik de straat was overgestoken, temidden van het gegons der auto's en al de lichten, omkeerde, en aan het begin van een der parkranden bleef staan.

Het huis, dat ik zoeven verlaten had, doorstond mijn onderzoekenden blik kalm en lijdelijk — als een sphinx of een goed bridge-speler. Het gaf geen enkel teeken van leven. Mijn oogen gleden langs den voorgevel tot aan het dak, en toen weder terug naar den grond, en eerst toen zag ik voor de tweede maal de loerende gestalte van den man.

„Hij heeft me aldoor beloerd", zeide ik tot mijzelf. „Waarschijnlijk zag hij mijn krijgslist, toen ik om den hoek bleef wachten".

Mijn eerste aandrift was, snel den weg over te steken, hem den pas af te snijden, en hem te vragen wat hij wilde. Doch ik kwam tot de conclusie, dat dit onverstandig zou zijn, en terwijl ik dus plotseling in de schaduw der luid weeklappende boomen trad, liep ik snel in de richting van de ver-verwijderde lichten, die mijn stadswijk aanduidden.

Ge kent misschien dat gevoel, dat ge gevolgd wordt. Zonder dat ge iets bepaalds kunt zien of hooren, wordt gij er u al meer en meer bewust van, dat er iemand in de schaduwen achter u loert. Eindelijk, in een van die oogenblikken, waarin de klagenstem van den wind even tot zwijgen komt, hoort ge het kraken van een takje, of het ritselen van dorre bladeren, die bij troepen over het pad gewaaid zijn, en weet gij dat er werkelijk iemand is.

Ik moet ronduit toegeven, dat ik voelde, dat ik mij zoodanig gecompromitteerd scheen te hebben, dat iemand mij kwaad wenschte te berokkenen. Indien, aan den anderen kant, hij, die mij volgde, mij wenschte te berooven, was de situatie al even onaangenaam. Het park was verlaten. Men roept liever niet om hulp tenzij men er zeker van is, dat er werkelijk gevaar dreigt. En derhalve, hoewel mijn leeftijd en bouw niet langer berekend waren op grooten spoed, begon ik te draven.

Ik was nog slechts eenige passen ver, toen de ander reeds had bemerkt, dat ik op de vlucht geslagen was. Ik hoorde het vlugge petteren van zijn schoenen achter mij. Een twintig voet of zoo verder hoorde ik zijn stem achter mij. Ze klonk niet luid, doch behoedzaam, en naar mij toeleek, klonk er buitengewone woede in door.

„Sta stil!" riep de stem met een vloek. „Ik heb je. Sta stil!"

Dit klonk uiteraard niet erg geruststellend. Ik trachtte nog sneller te loopen. Doch het eenige resultaat hiervan was, dat mijn vervolger op mij won. Ik bleef derhalve plotseling staan, trad in de dichte schaduw van een conifeer, en wachtte mijn nieuwen vriend af. Hoe donker het ook was, toch zag ik hem aankomen, en ik verzeker u, dat het een verrassing voor mij was, te bemerken, dat de man goed-gekleed was en er fatsoenlijk uitzag.

Juist toen hij tegenover mij was, zag ik hem aarzelen, alsof hij reeds ontdekt had, dat ik niet langer voor hem uitdraafde. Ik begreep, dat een ontmoeting niet langer te vermijden was. Ik sprong dus plotseling op hem toe, en dreef mijn vuist in zijn hals. Onmiddellijk daarop waren wij handgemeen. Terwijl ik mijn knie in zijn maagstreek zette, voelde ik zijn horloge in zijn vestzak, en met mijn gezicht dicht bij het zijne, kon ik aan de uitdrukking in zijn oogen zien dat mijn slag hem verdoofd en hem dus in een ongunstige positie geplaatst had. Eenige jaren geleden kon ik een zwaren slag toebrengen, en de vaardigheid er in was mij bijgebleven. Ik wierp mij met mijn volle gewicht op hem, trok hem neer op de bladeren en het kiezel, en lag even daarna boven op hem.

Beiden hijgden wij, wij ademden in elkaar's gezicht, toen ik hem plotseling zijn oogen wijd zag openen, alsof hij een visioen gezien had.

„Ik herken u nu. U is de dokter!" riep hij uit. „Houdt op! Vertel me in godsnaam, wat er met mijn vrouw is!"

„Uw vrouw?" riep ik stom van verbazing uit. „Wie is u dan?"

Hij krabbelde met moeite op de been en keek mij van terzijde aan. Zijn gelaat trok van aandoening.

„Ik ben Jermyn Estabrook", hijgde hij.

Ge kunt u mijn verbazing voorstellen toen ik, na met iemand geworsteld te hebben, die mij vervolgd had langs de duistere paden van het park, alsof hij mij naar het leven stond, dezen

persoon plotseling een smeekbede tot mij hoorde richten, alsof ik hem uit de diepten der wanhoop kon redden. Hij had mij gesmeekt hem te zeggen wat er met zijn vrouw was. Ik had haar zelfs nog nooit gezien. Hij had gezegd, dat hij Jermyn Estabrook was. En hoewel ik, met mijn gelaat dicht bij het zijne, kon zien dat hij bedekt was met stukjes doode bladeren en modder en het zweet van zijn wanhopigen strijd, voelde ik, dat hij de waarheid sprak.

„Ik ben nog maar eens in mijn leven bij u aan huis geweest", zeide ik. „U bespionneerde mij vanavond, dat is duidelijk. Ik ben niet binnen geweest".

„Ik heb mij vergist", hijgde hij. „Het spijt mij. Ik heb ontzaglijke kwellingen doorstaan. Er is iets aan de hand — iets vreeslijks, 'n ontzettende tragedie, en dat nog wel in mijn eigen huis".

Deze woorden troffen mij. Ik greep hem bij den schouder.

„Luister eens, mijnheer Estabrook", riep ik uit. „'t Is nu geen tijd om de zaken te verbloemen. Ik behandel Marbury's kind. Het lijdt aan een zonderlinge soort meningitis. Ik heb er alles op gezet om haar te redden. Begrijpt u dat?"

Hij schudde suf het hoofd, alsof zijn zielesmart hem verdoofd had. „Wat wou u zeggen over dat kind?" vroeg hij.

„Wat ik zeggen wou?" riep ik uit. „Dat zal ik u vertellen! Ze wordt beïnvloed — misschien hangt haar leven ervan af — door iets — of iemand — die zich achter dien muur bevindt — den blauwen muur — iets dat zich in het huis daarnaast bevindt. Kom! Laten we erheen gaan. Laten we uitmaken wat dit is. Het is uw huis. Laten we het doorzoeken!"

„Ik kan er niet binnengaan!" riep hij uit, terwijl hij zijn handen omhoog stak.

„Kan niet!" brulde ik hem toe.

„Neen", zeide hij, „nog niet. Ik heb het haar beloofd. Ik heb haar mijn woord gegeven".

„Maar bedenkt toch eens, man, wat daar misschien kan plaats grijpen!" zeide ik.

„Ik heb gezworen, den drempel niet te overschrijden", zeide hij koppig. „De hemel weet, dat ik bijna krankzinnig ben van verlangen naar licht in dit alles. Maar mijn woord moet ik houden!"

Als om zijn uitroep kracht bij te zetten, bracht een windstoot, die door de boomen van het park gierde, den eersten stortregen — een kouden, stekenden regen in den stormachtigen herfstavond. Estabrook huiverde. Ik kon zien, dat hij vreeslijk moe, ontzenuwd, en nog duizelig was van den slag dien ik hem had toegediend.

„Volg me", zei ik ruw. „Ge hebt warmte nodig — iets om u op te wekken. En ik wensch te vernemen wat u verder te vertellen hebt, mijnheer Estabrook".

Hij keek mij met uitdrukkinglooze oogen aan, doch eindelijk scheen wat ik zeide tot hem door te dringen, en knikte hij toestemmend, en zonder verder een van beiden iets te zeggen, kwamen wij hier eindelijk in deze zelfde kamer waarin ik nu zit te schrijven, te land.

Hij zat daar bij het vuur, dat brandde, zooals het ook nu brandt — en toen de warmte in zijn bevend lichaam begon door te dringen, scheen hij zijn kalmte en zelfbeheersching te herkrijgen.

Ik zag toen ook, dat deze jonge man, die nog lang geen veertig was, niet ontbloot was van uiterlijke distinctie. Zijn hoofd stond op den sterken nek als bij hen uit wie een sterke persoonlijkheid spreekt. Zijn haar was bijna hoven de ooren reeds vergrijsd, en zijn zorgvuldig geschoren gezicht vertoonde die voren, die de grimmige strijd van onze hedendaagsche beschaving trekt reeds in de volheid van jeugd en gezondheid.

„Ik moet het aan iemand vertellen", zeide hij, terwijl ik zijn gelaatstrekken, waarop het licht van het vuur speelde, opnam. „Ik had nooit kunnen denken, dat het nog eens zoover met mij zou komen. Maar u zult mijn liefdesgeschiedenis hooren. Misschien dat gij in staat zijt er eenig licht op te werpen. Tegen de opinie van mijn vrienden in, die mij niet in staat achten tot iets avontuurlijks, is mijn ondervinding in „affaires de cœur" er eene die een groot detective zou kunnen verlokken zich ermede te bemoeien".

Ik boog mij snel naar hem over. Een dergelijke verklaring van welken man dan ook, zou reeds voldoende zijn om belangstelling gaande te maken, maar Estabrook was bovendien niet de eerste de beste.

Hij vertegenwoordigde de essence van het conventionele gedeelte der hogere kringen. Hij behoorde tot een familie, die hardnekkig vasthield aan oude tradities, een familie, wier reputatie op het gebied van conservatieve levenswijze en koud zelfbedwang welbekend was in een dozijn steden. Hij behoorde tot de familie der Estabrooks Arbutus. Jermyn had een dozijn grootvaders gehad, die van vader op zoon een rechtspraktijk hadden nagelaten, alsof het een familiestuk was.

„Ik doe er misschien goed aan, het u van het begin af aan te vertellen", zeide hij, terwijl hij met zijn fijne hand langs het voorhoofd streek. „Want het is vreemd — zeer vreemd! En wie kan zeggen wat het eind ervan zal zijn?"

Ik ried hem, zich kalm te houden, en zooveel mogelijk alle onnoodige bijzonderheden weg te laten. Ik zal dus zoo getrouw mogelijk trachten het verhaal zooals hij het mij vertelde, weer te geven. Ik zal probeeren het met zijn eigen woorden te doen...

(Wordt vervolgd.)

Foto Berssenbrugge.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM. GEZICHT OP „PLASWIJCK”.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM.

NATUURSCHOON en Rotterdam... 'k Zie in mijn geest verwonderde gezichten, medelijdende, ja smalende lachjes om die combinatie. Zeker, de Maas met haar breede bochten, haar druk verkeer van schepen, haar enorme havens, de Maas met haar woelig water onder tintelend zonlicht, haar wit-koppige golven onder donkere wolk-massa's, is een imponerende schoonheid. Zeker, ver buiten de stad is het vlakke polderland met wijde vergezichten en rustige landweggetjes en slootjes met riet en wilgen... Maar bekoorlijke plekjes, mooie wegen met opgaand geboomte; omstreken, die tot wandelen, uitrusten, buiten-voelen, genieten lokken, omstreken zooals verschillende steden zoo overdadig hebben, Rotterdam is er even arm aan als aan het gezellige stads-innerlijke van b.v. Amsterdam...

Er is een tijd geweest, dat ik met dit oordeel van zoovele Rotterdammers en die veroordeeling van zoovele niet-Rotterdamers accoord ging. Een tijd, dat ik, als zij, bewondering had voor den stoeren arbeid, die al maar met stuwende kracht in de handelsstad werkzaam is, doch het tegenwicht daarvan, de noodzakelijke ontspanning zooveel te sterker miste. Vooral in den avond, als de pressie van het handelsleven minder werd en het verlangen naar ontspanning zich sterker deed gevoelen, sprak die wonderlijke tegenstelling heviger dan op den alles in beslag nemenden dag en heb ik meermaal spottend en smalend meebetoogd, dat Rotterdam een geweldige werkstad, doch een armzalige woonstad was. En overtuigd van de algeheele waarheid van dat oordeel zocht ik, als zooveel anderen, op de uren en dagen, die ik vrij had, ontspanning, buiten-zijn, natuurgenoet in andere steden en streken. En vervreemde zooveel te meer...

Er is een tijd gewéést, schreef ik:...

Op een mooien zomeravond van 't vorige jaar, zoo'n avond waarin

de zoelte van de atmosfeer het beklemmend maakt in de stad, waarin de rozige glans van de lucht boven de hooge, insluitende huizen den gloed van een grootschen zonsondergang verraadde en naar buiten lokt, neen drijft, ben ik den Bergweg uitgewandeld. Een viaduct onderdoor, een tol langs, een landelijk ophaalbruggetje over, toen was ik buiten. Rechts strekte zich in effen glanzing een breede watervlakte uit met kronkelende randen, van gras en riet. Soms rimpelde een nauw merkbaar zuchtje heel even het water en ruischte door het riet, suizelde door de blaren van de wilgen. Hooge boomen overwelfden den weg, die omzoomd bleek door buitenhuizen met voortuintjes en diepe achtertuinen. Bij een der bochten van dien weg (hoe mooi is zoo'n bocht van een met hooge boomen begroeiden weg) een groote villa met machtig geboomte en dan opeens een verrassende doorkijk, die om zijn eenvoud, om de tegenstelling wellicht met de pas verlaten, drukke stad, als een ontroering trof in dien stillen avond: een oud kerkje, wat hooger gelegen tusschen een groepje huizen en donkere boomen.

Ik ben al maar doorgelopen, het dorpje door, den plas langs. Totdat ik op een intiem plekje aan den waterrand, tusschen wilgen en waterriet ben blijven zitten. Doodstil was het nu in de natuur. Alleen kwamen nu en dan uit de verte gedempte geluiden. Een bootje dreef met effen zeilen, als 't ware doelloos op den plas, waarin een donkerroode gloed gedempt glansde. In de verte stak het silhouet van het dorpje met zijn golvende boomenlijn en spits torentje ragfijn tegen den violetten hemel af.

Was dit de omgeving van de benauwende, als absoluut-arm-aan-natuur veroordeelde stad?

Nog dikwijls heb ik daarna * * * dezelfde wandeling gemaakt. Onder andere weersomstandigheden en in andere stemmingen, als 't ware om de aantrekkelijkheid, na de eerste verrassing, op de proef te stellen. Die aantrekkelijkheid bleef echter niet alleen, doch grooter werd zij, toen „Plaswijck" open kwam. Theeschenkerij wordt Plaswijck gewoonweg genoemd, doch het is meer dan dat: het is een verrukkelijke buitenbezitting. Op een van de mooiste punten van den Bergweg, oorspronkelijk als villa gebouwd, heeft het dat karakter geheel behouden. Enkele fraaie volle boomen rondom een terras scheiden het dieper-in en hooger-op gebouwde patriërshuis van den weg. Achter het huis begint een uitgestrekte tuin. Eerst een gedeelte met knoestig-oude boomen, waarvan de breed-welvende takken de paden van den tuin heel en al beschaduwden. In 't midden een vijver met zwanen-eilandje. Langs de vijverranden brengen lelies en andere waterplanten breking van lijn, waardoor, dank zij ook de bladeren-nuanceering der verschillende boomen en het heel en al met klimop omslingerde, overgroeide bruggetje een tuin-centrum gevormd wordt van groote bekoring. Naar den rand van den tuin wordt het lichter tusschen de boomen en opeens tusschen een open plek aan den buitenkant schittert en tintelt de plas. Daar is een van de meest aantrekkelijke plekjes: onder een omlijsting van natuurlijk-wild uitgroeide, diep over-

Foto C. Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM. BIJ DEN PLASRAND.

hangende takken ligt er de uitgestrekte watervlakte, heel in de verte onderbroken door eilandengroepjes. Daar is het heerlijk ruime van ons water-Holland, het wijd-open landschap met zijn teer-wazige atmosfeer, met die karakteristiek, waardoor enkele onzer grootmeesters in de schilderkunst werden geïnspireerd.

Teneinde volop te kunnen genieten van een wijd uitzicht over die watervlakte is er een open tuin, enkele honderden meters ver in den plas aangelegd. Op het takkenhuisje vooral en dan in den middag of tegen den avond als de zon in tegenlicht het effen water doet glanzen en tintelen of de golfjes flikkerende randen geeft, is het een aantrekkelijk zitje in dit takkenhuisje. En in een knus haventje, waarvan de invaart warempel idyllisch is, liggen een jachtje, een boeier, een motorboot om van de frisheid van de plas voluit te kunnen profiteren.

Zooals bij oudere bezittingen meer aangetroffen wordt: Plaswijck heeft een „overtuin” aan den anderen kant van den weg. Een tuin anders van karakter. Kleurrijker en koketter door de bloeiende rozen en jasmijnen, door een sierlijk, wit zomerhuisje aan den rand van den anderen plas. In de verte wiekt een molentje en vlakbij tusschen hoog riet zijn de eenden en waterkippetjes aan het rondscharrelen.

Er is veel te genieten op Plaswijck, veel van wat Rotterdam tot nu toe ontbeerde.

Er is te genieten van mooie middagen op een beschaduwde plekje van het terras of in den tuin, terwijl gedempt vanuit het huis melodieuze muziek van een strijkje klinkt. Niet opdringerig, maar zacht vanuit de verte komen de klanken. Zij eischen geen aandacht, vragen geen inspanning, maar, harmonisch met de rustige omgeving, is het of zij ordenend werken op de gedachten, zorgen wegnemen, strijd effenen.

Er is te genieten van de wandelingen door den uitgestrekte tuin. Als er zon is, zijn er overal van die lichtplekken, waarin de bloeiende rhododendrons en de fel-roode geraniums nog warmer van kleur schijnen, waarin een knoestige boomstam treffend van relief wordt. En hoe mysterieus is het donkere vijverwater op een zwoelen, dreigenden dag, wanneer er geen rimpeltje over de oppervlakte golft dan door het statig voortschuiven der zwanen. Als dan, na een regenbui de zon doorkomt, is 't of er een lichten over den vijver gaat. De deemoedige lelies aan den kant en de kleine wilde planten, die zich verloren onder de donkere boomen, schijnen te herrijzen in het klare licht.

Er is te genieten aan den plasrand, wanneer er een frissche koelte waait en langs den hemel machtige witte wolken stevenen, die teekening geven aan het geheele aspect. Doodeenvoudig, zoo'n plas met wat wolken en in de verte wat boomen langs den rand en op eilandjes, doch juist dat eenvoudige, dat klare trekt aan. Ook de ruimte. Ook het bewegelijke water zelf, dat uitlokt om er over te zwieren met een roeiboort of te doorklieven met 'n overhellend zeiljacht, of te doorschieten met 'n snelle, ranke motorboot.

Er is te genieten van de telkens variërende, telkens weer verrassende doorkijkjes op het landelijke, oude kerkje met zijn hooge torenspits. Telkens weer doemt dat tusschen de takken op in een voortdurend wisselende omlijsting van takken en blaren. Telkens weer boeit het...

Er is te genieten, doordat het karakter van een buitenbezitting zoo goed bewaard gebleven is, zoodat het natuurgenoet niet verstoord wordt door hinderlijke exploitatie-dingen. Dat is juist de groote aantrekkelijkheid van Plaswijck.

Er zijn grootsche plannen om Rotterdam een fraaiere omgeving te bezorgen. In projecten van nieuwe stadsdeelen zijn breede straten opgenomen en groote en kleine parken ontworpen. In de naaste omgeving van Kralingen is het groote boschplan gedacht waarvan de plas maar een onderdeel is. Rotterdam zal een omgeving rijk worden, gelijkwaardig aan den arbeid in de „city” verricht. In afwachting daarvan ontwikkelt de behoefte naar buiten-genoet zich meer en meer van zelf. En daarin neemt Hillegersberg, dank zij de ligging, een voorname plaats in, waardoor het geleidelijk op weg is de „buitenstad” van Rotterdam te worden. Tennisbanen verrijzen langs den Bergweg. De plassen worden druk bezeild. Een frissche, om zoo te zeggen origineele zweminrichting, in het open land tusschen wei- en bouwland, is er pas geopend. In die ontwikkelingsphase reikt de beteekenis van Plaswijck verder dan hare aantrekkelijkheid alleen. Zooals het mij de overtuiging gaf, dat het met de natuur-armoede van de werkstad niet zoo triest gesteld is als algemeen wordt aangenomen, zoo zal de werking ook bij anderen zijn. En de beweging om Rotterdam tot aangename „woonstad” te maken, zal daar wel bij varen.

C. V. JR.

Foto Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM.
SCHUITENHUISJE BIJ DEN PLAS.

Oorsprong van 't woord chauvinisme.

Dit heeft zijn ontstaan te danken aan zekeren Nicolas Chauvin, die als rekrute diende onder Napoleon. Deze Chauvin, die zich bij 't beleg van Algiers onderscheidde, was de hoofdpersoon in de vaudeville „La cocarde tricolore”, van Gebrs. Cogniard, voor 't eerst in 1831 te Parijs gespeeld. Herhaaldelijk laat hij er zich op voorstaan:

„Je suis Français, je suis Chauvin, je tape sur le Bedouin.”

Naar hem noemt men de overdreven bewondering voor 't eigen land, gepaard aan minachting naar al wat over de grenzen ligt, Chauvinisme.

F. W. DRIJVER.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM.
ACHTER „PLASWIJCK” MET KIJKJE OP DE KERK VAN HILLEGERSBERG.

IN DAGEN VAN LEED.

Oorspronkelijke novelle.

(Vervolg).

MAX Hartman liep, bleek als een doode, door de drukte der menschen.

Op Luik stond zijn gedachte, Luik dat hij zoo lief had, als de schoonste stad van het Walenland.

„Wat zal er met Luik gebeuren?”

Daar had hij een paar jaren onderwijs genoten in zijn kunst; hij was daarom aan de stad gehecht. Doch daarenboven had hij haar lief als kunstenaar. Haar schoone kerken, haar musea, haar historische gebouwen en de schilderachtige schoonheid harer pleinen en oude straten, hare prachtige Maasoeveren en heel de betooverende verrukking van het rijke landschap daar omheen.

„On y revient toujours, quand on l'a pu quitter”, had van Hasselt gezongen, in de hymne die hij haar gewijd had.

Boem, dreunde het aan zijn oor, — boem....

Hij waarde om als een zoekende, die geen rust vindt. Ieder kanonschot was als een bons op zijn eigen hart.

Boem, plofte het aldoor.

Dat was dus de oorlog in werkelijkheid.

Was het niet altijd tot nog toe alleen een mythe geweest, iets waarvan verhaald wordt achter het vuur alleen, uit tijden die liggen ver achter menschen heugenis?

Het kon toch niet zijn! het was niet mogelijk in dezen tijd, in deze beschaving; hoe zou het daarachter kunnen zijn, dáár achter de heuvellijn van den Sint Pietersberg....

Bcem, klonk het weer dof en gesmoord, waar Luik lag.

„Ze moeten Luik hebben”, hoorde hij een voorbijganger zeggen.

„De Belgen kunnen het immers niet houden”, antwoordde de ander.

„Het bombardement....”

Hij ijde voort als een dolle.

„Mijn God toch.... Saint Jacques, het paleis der prinsbisschoppen, het conservatorium”....

„O, beschaving”, zuchtte hij, en er was groote bitterheid in hem, en iets dat hem zelve pijn deed.

„Van de Brug ziet men het branden”, merkte weer een voorbijganger op.

Max snelde naar de Brug, gedreven door dien stuw die in allen was, en toch met loomen haast.

In de straten stonden overal vrouwen aan de deurstijlen, met vertwijfeling in de gelaatstreken. Alles sprak van Luik, met deernis en droefheid.

Maastricht en Luik zijn zustersteden. Waren Servatius en Lambertus geen broeder-heiligen ook, beiden bisschoppen op den troon van Tongeren? Wanneer Maastricht feest vierde, kwam half Luik er te gast, en te Luik was omgekeerd altijd half Maastricht aanwezig bij alle gelegenheden. Maastrichtenaars vestigden er zich in menigte. Het karakter der beide bevolkingen verschilt veel minder dan de taal, en eigenlijk is er heelemaal geen onderscheid. Hun taal is verschillend, maar niet hun gedachte. Aard en wezen zijn gelijk. Maastricht bleef Holland langen tijd vreemd, maar nooit het Walenland. Zij hebben één historie. En wie heeft er uit Maastricht geen kennissen in Luik, zoo al geen familie?

Zoo is er liefde tusschen de beide bevolkingen gegroeid, en tusschen de beide steden.

Dáárom was de ontsteltenis zoo groot te Maastricht. Doch er kwam nog de angst bij.

„Wat staat ons te wachten? Zoo de Pruisen de Maas niet over kunnen, wat dan? En hoe vergaat het dan Maastricht?”

En toch was men er trotsch op, dat het dappere Luik ze tegen hield.

„Mijn God, mijn God toch”, zuchtte Max Hartman ongelukkig.

Inderdaad, op de Maasbrug stonden de menschen in zwarte drommen stil, ofschoon de politie maar telkens drong tot doorgaan. De lucht bloosde éven, zacht rood, over de groene heuvelingen, die de avond reeds teer vergrijsde. Onwillekeurig zochten de oogen in de Maas naar bloed.

Van Wijck kwamen menschen in diepe bewogenheid, met rood-beschreide oogen. „Vreeselijk”, zeiden zij maar steeds.

Een groep hield er stil.

„O, als gij het zaagt; het hart breekt een mensch in zijn lijf. Hoe die arme menschen er toch aankomen, zoo maar op straat gezet; ze hadden er toch geen schuld aan....”

De vluchtelingen uit Brussel waren bedoeld, de Duitschers, die door de Belgen uit het land gezet waren.

„Alle Pruisen hebben ze er uit gedreven, en de grens over gejaagd, als dieren. Half versuft staan ze er nu, zonder iets, en weten niet wat en waarheen”.

De nieuwsgierigen drongen naar het station op. Eerst stond Max nog besluiteloos; dan sleepte de stroom hem mee.

Het was inderdaad een ontzettend schouwspel. Mannen, vrouwen, kinderen liepen door elkander over het perron, langs den langen trein, weenend en roepend, zoekend, gebarend in wilde vertwijfeling. Anderen zaten er als beelden stom en roerloos neer, tusschen pakken en hoopen goed, in der haast bij elkander geraapt; oude vrouwen met loshangend haar, vrouwen die waskleurig zagen, alsof zij stervend waren; kinderen op bloote voeten; een dame, blootshoofds en gehuld in een satijnen mantel; een man die als een krankzinnige rondliep en maar naar alle kanten heen uitschreeuwde: „wo ist doch meine Frau, meine Frau?”

De toegang tot het station was afgezet voor de teegestroomde massa die zich nu ophoopte voor het ijzeren hek in de zijstraat. Vandaar overzag men het tooneel. Er waren vrouwen onder de toeschouwers die snikkend weg liepen. Niet ieder weerhield zijn tranen met geweld.

Toen liet de politie den doorgang vrij voor eenige dames, door boodschappers en meiden gevolgd, die belast waren met manden en korven. Er had een uitdeeling van levensmiddelen plaats aan de hongerigen, melk werd geschonken en flesschen werden er uitgereikt. En groote en kleine handen reikten. Men gilte en drong en riep weer, en barstte in snikken uit. Doch anderen ook volhardden in hun suffe roerloosheid, lieten zich duwen en trekken, en zaten er als waanzinnigen, zonder taal of teeken. Sommigen namen werktuigelijk het toegereikte brood in hun handen, maar zonder te eten. Anderen hadden er zich als hongerige dieren op geworpen. En telkens gingen er weer nieuwe kreten op, met uitroepen van vertwijfeling. Maar de steenen rust der verstokte stomzinnigheid was nog aangrijpender dan de wanhoop der jammerenden.

Eindelijk spookten de gezichten der ongelukkigen nog slechts als in een nachtmerrie voor de oogen van Max Hartman. Hij wendde zich af en ging. Hij voelde de tranen opwellen. Het was te veel.

„Onmenschelijk”, zei iemand naast hem, tot hem het woord richtend, maar hij kon geen woord uitbrengen.

Andere dames kwamen intusschen aanhollen, de straat op, in allerijl met groote pakken; en verdere voorraad werd achter hen aan gesleept op een vrachtwagentje, flesschen, brood en chocolade. En de menigte week om haar doorgang te geven, in ontroerde bewondering.

Max stond wezenloos starend op de stoep. Hij wischte langs zijn oogen.

„Koninklijk Maastricht”, barstte hij dan plotseling uit, gelukkig dat hij woorden vond om zijn ontroering te luchten, — „koninklijke, keizerlijke stad van milde menschlievendheid....”

Zij was hem vreemd in zoo verre, maar zij was hem Limburg thans, het Limburg zijner liefde.

„Hoe stijgt uw ster en schittert zij van stralen; glorierijke ster van het donkere Zuiden, hoe schoon is uw glans. Ha, donker Zuiden, gij bergt méér dan diamant in uw zwarten schoot. Veracht het gouden hart van Limburg niet, dat mild is en meelijdend, warm en weldadig.... Koninklijk Maastricht, aan gouden offervaardigheid zoo rijk, straal uw glans nu heerlijk uit op den brand-rooden achtergrond van zooveel wee....”

Hij streek zich met de hand over het voorhoofd, en het kwam hem plotseling voor, alsof hij droomde.

„Ik wil zien, ik moet zien hoe het afloopt”, bliksemde het dan door zijn geest.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM. IN DE TUINEN VAN „PLASWIJCK”.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM.
DE INVAART VAN HET HAVENTJE VAN „PLASWIJCK”.

En hij ijld terug naar het station.

Het was de eerste ontmoeting geweest; hij zou haar nu weten te bedwingen.

De bannelingen waren ingestapt. Door ieder raampje zagen hoofden uit. De meesten der ongelukkigen aten nog, en flesschen werden er terug gereikt. Sommigen glimlachten getroost en spraken tot de aanwezigen. De dames stonden er in afwachting van het vertrek der vreemdelingen, wél stralend van voldoening, maar niettemin bleek en diep bewogen.

Dan gierde een gefluit als een vreugdekreet, door een groot geroep beantwoord, en de trein bewoog. Wie nog binnen de wagens zaten, vlogen nu ook instinktmatig overeind. Handen wuifden en grepen daarbuiten naar handen, hun toegestoken. Hoeden en doeken wuifden, mannen en vrouwen door elkaar:

„Dank, Dank, es lebe Maastricht!”....

Buiten het station wenkten handen en zakdoeken terug. Opnieuw begonnen eenige vrouwen te schreien. Er waren heeren die het hoofd ontblootten, met eerbiedig gebaar.

Doch de bannelingen riepenenschreeuwden nu luider, en tierden welhaast:

„Es lebe Holland, lebe Wilhelmina!!!”

Hartman wischte opnieuw langs zijn vochtige oogen.

* * *

Toen Nini 's anderen daags het Lieve Vrouwe plein over stak, ontmoette zij er Hartman. Zij reikte hem de hand. „Vreeselijk”, zei ze met bewogen stem.

„Ja, verschrikkelijk”, antwoordde hij; „ik heb de Deutsche vluchtelingen gezien gisteren. Doch ik heb Maastricht bewonderd, de dames die er waren....”

Hij hield in.

„Ik ga naar de Augustijnen”, zeide zij zachtjes.

Nu eerst zag hij, hoe eenvoudig zij er uit zag, zoo heel anders dan gewoonlijk. Hij keek haar aan, alsof hij niet begreep.

„Naar ons Roode Kruis”, voegde zij er aan toe.

„U?” Hij verhief de stem, ongeloovig-verrast.

„Ja”, zei ze ernstig, „men kan toch ook wel eens wat doen, wat nu juist wel niet prettig heeten mag, doch waarvan anderen plezier beleven”.

„Maar in ernst, hoe zult u dat volhouden?”

„Ik kan immers beginnen en probeeren”, antwoordde ze kalm.

Toen week in zijn gezicht de uit-

drukking van verbaasdheid voor die van bewondering en innige teederheid.

Zij zag het en gevoelde zijn blik. Het ontroerde haar.

Zwijgend reikte zij hem de hand en snelde verder.

Zij vond de Brugstraat vol, stampvol menschen, die met moeite door de politie werden tegen gehouden voor de Brug. Langs beide zijden stond de Brug zelve vol en heel de Maaskade aan elken kant. Op de steenen borstweringen zaten er werklozen en baliekluyvers saam gedromd. De bovenvensters van de huizen in het rond waren gevuld met toeschouwers. De stoepen stonden zwart, man aan man, ontroerd en stil. Het was als wanneer er een processie uittrekt. Zoo stond er het volk. Tot in Wijck toe, stond het er zoo.

Toen op eens gleed er een beweging door de lange reien en alle hoofden keerden zich naar den Wijcker kant. Een zacht geluid gonsde op, waartusschen schrille vrouwestemmen klonken. De agent joeg met zijn handbeweging een paar spelende knapen ter zij.

„Och arme, och toch, kijk, kijk....” hoorde men het gonzen, langs de massa heen.

Langzaam schoof een auto over de Brug voorbij, een Roode Kruisvlaggetje driftig wapperend voorop. Vóór zat, naast den chauffeur, een padvinder; twee heeren achter in; op de voorbank, een smalle baar, waarover stroo gespreid; daarop lag een jonge man, het hoofd met wit verband omwonden, in een deken gehuld. Hij lag er stil als een doode, maar zijn oogen stonden open, dof starend en smeekend, smachtend uitziende naar hulp.

Bij dat gezicht doorvoer Nini een siddering, en het was haar alsof zij vallen ging bij den schok, die haar doortrilde van het hoofd tot de voeten.

„Stil, stil, op zij!” riepen stemmen, en een tweede auto volgde op den eersten, zachtjes voortrollend. Hij droeg een tweede gewonde, maar deze onzichtbaar. Een wit laken dekte zijn hoofd.

De menschen braken de strakke rij en wilden instinktmatig de voertuigen volgen. Maar de politie hield tegen en dreef terug.

In tegenovergestelde richting stooft nu een leeg auto voorbij en holde de Brug op; die ging weer naar het slagveld terug.

Het slagveld. — Een geheimzinnige angst beving de menschen bij dat woord alleen. Velen deed het heen snellen, om van dicht bij te zien; maar de meesten moesten onverrichter zake weerkomen; ook de gelukkigsten zagen er nog niet veel van. Anderen echter sloeg het woord alleen reeds met een bijna waanzinnige benauwing.

Weér de beweging in de verte van Wyck, het golven van de lijnen bij het naderend bewegen der hoofden, en het stijgend geluid van medelijdende uitroepen. Een nieuwe auto kwam thans, één gewonde voorop, een blonde jonge man, op zijne zijde liggend, en het hoofd moede gesteund op de hand. Een ander soldaat zat rechtop tegen de achterzijde, in zijn veldgrijs uniform, het hoofd geleund tegen den schouder van een padvinder die hem in de armen hield.

Het was Nini, alsof zij nooit meer tot bezinning zou komen. Zij zag zoekend rondom zich heen en zag betraande vrouwengezichten, somber ernstige arbeiderstronies, kinderen half schuchter, half beangstigd, en toch verlangend te zien. Een heer zei iets half luid, maar zij verstond hem niet.

Weer ging een gemompel op en goldden de hoofden-rijen en drongen de drommen; weer verschenen auto's met ongelukkigen, twee overtuigen achter elkander. „Nog een!” riep men daarna van ver.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM. VIJVER OP „PLASWIJCK”

Sommigen in mantels en dekens gewikkeld, anderen zichtbaar, met omwonden ledematen, — en men zag de roode bloedvlekken door het verband heen, — zoo haalden zij de eerste slachtoffers van den oorlog binnen de stad, in het veilige, onzijdige land. En de volksmenigte nam een aandeel aan de gebeurtenissen als aan een tooneel, maar met de levendigste uiting van het meegevoelen van het diep geschokt gemoed.

Nini werd plotseling wakker uit den ijselijken droom en kwam tot het klare bewustzijn van het vreeslijke, waarvan zij de verre, maar toch bloedige weerspiegeling zag.

„Helpen, helpen”, weldde het uit het diepste harer ziel op.

Toen drong zij door de dicht opeen gepakte menigte heen en snelde naar het gebouw, waar zij voelde dat hare plicht haar riep.

Hoe was het gekomen? * * *

Niemand wist het.

Doch het was er; het had allen bevangen, het drukte allen neer. Het vervulde de lucht ondanks haar gulden ijle met tastbare droefheid; het spande rouw door heel de zonnige stad, tot zelfs in de wit-lichtende wijken; het wierp zijn schaduw over den glanzenden stroom en stond dreigend naast de aloude torens op, die blonken in de schitterende Augustus-zon; onzichtbaar was het er, maar overal geweten, tóch bespeurbaar gevoeld en gevreesd, — een levende bedreiging overal. En de menschen lieten de handen in den schoot zinken; sommigen zaten in zich gekeerd ter neder en schreiden stille tranen; anderen stortten naar de open kerken en lagen er in gebed geknield voor de rustige pracht der gebeeldhouwde altaren. Overal, in elke stilte, door alle wanden heen brekend, in elk zwijgen hoorbaar, telkens opnieuw achtervolgend, met zenuwtergend gedreun, donderde het geboem steeds voort, van de kanonnen die Luik te pletter schoten.

(Wordt vervolgd).

FELIX RUTTEN.

EEN KUNSTMATIG VIJVERTJE.

IEDER tuinliefhebber, die genoodzaakt is op drogen meest onvruchtbaren grond te kweken, laat dikwijls benijdend zijn blikken gaan langs tuinen, die aan het water zijn gelegen. Vooral als de droogte in de maanden Juli en Augustus lang aanhoudt, dan is de dorre zandige vlakte, met planten, die 's avonds slap hangen, snakkend naar water, al zeer ontmoedigend. Alle liefhebberij zou er door gedood worden en spuiten en nog eens spuiten en ijverig gieten kunnen toch niet die plantenweelde te voorschijn roepen, die lager liggende tuinen vertoonen.

Het is dan een blijde boodschap, dat de mogelijkheid bestaat een oase in den woestijn te scheppen.

Wij moeten het koude harde cement te hulp roepen om een vijvertje te veroveren.

Menig natuurliefhebber zal naar een dergelijk kunstmiddel niet willen omzien, maar zijn het snoeien der boomen, het bemesten van onzen grond, het leiden der vruchtboomen niet even zoovele kunstmiddelen om een mooier effect te bereiken?

Waarom dan niet een cementen vijver?

En dan, men kan het grijze cement zoo goed verstoppen, dat het geheel wordt vergeten. Wie zal bij het beschouwen van de hierbij gevoegde foto's denken aan een harde gemetselde bak.

Het is een frisch idyllisch poeltje waarin de blauwe lucht weerkaatst — een levenskrachtige plek, waar omheen de oeverplanten wortel slaan — waar in het heldere water de waterlelie ligt te wiegen zacht bewogen door den wind.

En boven het water zweven de vogels met ingehouden wieslag of dompelen zich onder in het verfrisschend bad.

Dit plekje is een weelde in het landschap en het oog wordt er door geboeid, al weten wij dat een grijs steenen vloer die weelde voor ons bijeenhoudt.

Hoe hiertoe te geraken?

De aanleg van dit vijvertje moet koel technisch in elkaar gezet en door een vaardige hand gemaakt worden om niet later teleurstelling te geven. Een tekening van het geraamte volgt hieronder. De grond wordt ongeveer vijftig centimeter uitgegraven — voor de bijgevoegde afbeelding in den vorm van een driehoek.

De gewone ronde vorm is gemakkelijker en daardoor ook goedkooper te maken, maar de vorm is dikwijls afhankelijk van de plaats, die men voor het vijvertje beschikbaar heeft. De kosten van een rond vijvertje, 5 Meter in doorsnê, waren f 35.—

Op de tekening is het duidelijk aangegeven, dat in het midden onder de cementen bak een putje is gemaakt, dat door een houten stop gesloten is. Hierdoor kan men nu en dan het water laten wegloopen en het vijvertje schoonmaken. Verder is nog door twee zwarte strepen aangegeven, dat er op een afstand van 50 cM. van den rand planken zijn aangebracht, die het water tegenhouden. Tusschen deze planken en den rand wordt dan klei en zwaren tuingrond gestort, waarin de oeverplanten kunnen wortelen. Verder metselt men over den steenen rand van het vijvertje losse poreuse turven, die het water opzuigen en mededeelen aan den omringenden grond.

Daardoor is het mogelijk de overgang te maken van waterplanten, planten, die wel in het water groeien, maar toch wortelen in de klei en oeverplanten, die in den grond groeien, door het water bevochtigd. Op deze natte turven kan graszaad gestrooid worden, dat daarop gemakkelijk kiemt.

De frisch groene oever verbergt dan geheel de cementen bak en geeft de illusie van een natuurlijke waterplas, die te midden der droge omgeving is ontstaan.

Op de foto, die hierbij gevoegd is ziet men duidelijk in het midden de waterlelies boven de gladde blauwgroene bladen.

Zij werden in Mei geplant in manden waarin zwaren tuingrond met klei vermengd en deze manden liet men zakken tot op den bodem van den vijver.

Dat het mogelijk is met groot succes waterlelies in cementen of houten bakken te kweken, bewees Marliac, de beroemde waterleliekweker. Hij nam half doorgesneden tonnen en kweekte daarin op de hierboven beschreven manier zijn planten, waarvan hij de mooiste hybriden door kruising veroverde.

Nymphaea Marliacea chromatella, carnea en albida zijn de varieteiten — witgeel, zalmkleur en rosewit —, die door hem werden verkregen.

Voor de planten, die in den drassigen grond zullen groeien, gaan we ter school in onze eigen Hollandsche natuur. We steken zelfs stukken oeverplanten uit en brengen die aan den rand van onzen kleinen vijver en dan blijkt het, dat we haast niet naar een aardige verscheidenheid behoeven te zoeken. We vinden het pijlkruid, de gele lisch, de waterweegbree, Alisma Plantago-Sparganium. Tegelskop, verschillende bloembiezen, de Typha's, die in den volksmond pompstokken genoemd worden, Stratiotes, de water-

annanas, Menyanthes, waterdriblad, Lysimachia met haar gouden trossen, Lythrum de kattestaart, Lottonia palustris, de waterviolier, Thalictrums. Als men aan het napluizen gaat, vindt men zooveel moois en staat men versteld over den rijkdom, die aan de oevers van sloten is te vinden.

Is men eenmaal op de hoogte van onze Hollandsche planten, dan ziet men spoedig dat onze kwekers in de verschillende catalogi ook gekweekte varieteiten van deze planten aanbieden en dan is het aardig telkens een proef te nemen of deze gekweekte planten zich tusschen de uit de natuur overgebrachte thuis voelen.

De waterlelies krijgen zoo een aardigen achtergrond.

Eindelijk komen we aan de beplanting van den grond buiten het vijvertje, die weinig moeilijkheid oplevert want in den vochtigen oevergrond kan van allerlei groeien.

Een aardige kleurschakeering van geel en blauw, van wit en rose is gemakkelijk te verkrijgen.

De Caltha palustris, de inheemsche dotterbloem, die ook overal aan de Hollandsche weilanden bloeit, opent natuurlijk de rij met de Pinksterbloem, Cardamine pratensis. Tot Mei staan zij in vollen bloei en worden dan vervangen door Trollius en vergeetmijnieten

Foto C. Vreedenburgh Jr.

NATUURSCHOON BIJ ROTTERDAM. „PLASWIJCK” AAN DEN BERGWEG.

naast de Spiraea's die echte oeverplanten zijn.

De heldergele sterren van de Lysimachia nummularia en punctata en het wilgenroosje — Epilobium, verschijnen in den vollen zomertijd

en in September tot laat in den herfst blijven de guldenroede, Solidago en Leucanthemum uliginosis, de Octobermargriet met hun frissche gele en witte bloemen aan den oever kleur geven.

In wijder kring wordt de grond droger om het vijvertje heen en op deze overgang zijn juist de Irissen op haar plaats.

Omdat onze inheemsche Iris — de gele lis aan het water groeit en dus vochtig staat, wordt het door de meeste liefhebbers als een zekere zaak beschouwd, dat ook de gekweekte Irissen aan den waterkant thuis hooren. Dit is echter niet voor alle het geval.

Als zij te vochtig en daarbij aan den oever in de halfschaduw staan, boeten zij dikwijls hun bloemenrijkdom in. Zij wenschen zonnig en droger te staan.

Door deze eigenaardigheid zijn zij bijzonder geschikt om te te planten vóór de eigenlijke oeverplanten. En doordat de verschillende soorten na elkander bloeien, kan men door goed daarvan partij te trekken de Irissen juist aan den voorkant van het vijvertje lang in bloei houden.

Van April af tot in de tweede helft van Juli blijven ze ons trouw. Iris reticulata bloeit al in April en Iris Kampferi bloeit zelfs door tot Augustus. Deze Irisgroep omgeven door vergeetmijnet en varens maakt een schitterend effect.

Daarvoor kunnen dan nog Funkias met hun blauw groene bladen en Symphytum asp. arg. en Vinca-minor als een rand de beplanting afsluiten, terwijl een groote Gunnera Scabra, als daar plaats voor is, een prachtig effect maakt tegenover deze groep.

Maar waarom zal ik zoo vele planten opnoemen. De liefhebber, die eenmaal een vijvertje veroverd heeft, vindt van zelf een steeds grooter wordende verscheidenheid. Met de foto's voor oogen is het niet moeilijk ze tot een aardig geheel te schikken.

Alleen wil ik nog even releveeren de groote schermbloem Heracleum giganteum, die zoo decoratief op den achtergrond staat, terwijl een Salix pendula en een Forsythia, die vroeg in het voorjaar bloeit teekenend tegen de lucht uitkomen.

Bewonderend staan we dus telkens weer voor de kleine door bloemen omringden vijver en wat dit plekje nog aantrekkelijker maakt zijn de fijne aromatische geuren, die uit de door de zon beschenen bloemen opstijgen.

Sterk geurend is de Mentha peperita, daarnaast de Spiraea ulmaria, de daglelie, Dictamnus, de Anjers en in het voorjaar de Pinksterbloemen en de Crocus.

Alles geurt en tiert in dit zonnig hoekje en de kapellen fladderen boven al dien rijkdom, bijen soemen en wespen gonzen.

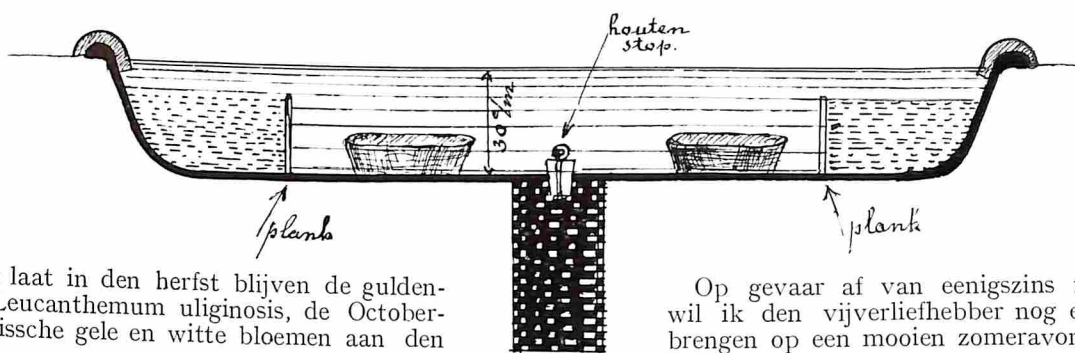
Voor de menschen dus niet alleen, maar voor de dieren ook is het vijvertje een oase en voor den tuin zelf, is het een groot voordeel, dat de vogels zich vereenigen bij het water.

Hoe mooi wij ook de kapellen, rupsen en insecten vinden, wij weten te goed, dat zij groote vijanden voor den tuin zijn. De vogels, behalve enkele groote deugnieten, zijn echter onze vrienden en zij houden opruiming onder de insecten — vijanden.

Het vijvertje is dus niet alleen een sieraad in onzen tuin, maar ook werkelijk van practisch nut.

Een muggeplaag, die door het vijvertje zou kunnen ontstaan, wordt voorkomen door er een paar vischjes in te laten zwemmen, die de muggenlarven opeten.

Eenigszins bezorgd kijken we in den zomer naar onze planten, als we aan den winter denken. Maar ook daarover behoeven we niet ongerust te zijn. Men dekt de omringende planten met wat blad, d. w. z. de gekweekte, die niet in ons land thuis hooren. De Gunnera o.a. moet vrij zwaar gedekt worden en het is zelfs verstandig, nadat de bladen zijn afgesneden, er een omgekeerde mand over te plaatsen, die het dorre blad bijeen houdt. Verder wacht men rustig de eerste vorst, die een dun ijskorstje over het water brengt en dan neemt men sparretakken, die men over het ijs legt. Eigenaardig is het, dat onder deze takken het ijslaagje slechts heel langzaam dikker wordt en niet den bodem van het water bereikt, waar dus de waterplanten veilig opgeborgen zijn. Vroeg in het voor-

EEN
KUNSTMATIG
VIJVERTJE.

jaar begint er al leven te komen in den vijver. Februari, Maart zijn de maanden van voorbereiding en met de eerste lentedagen komen de dotters en andere vroegelingen te voorschijn.

Op gevaar af van eenigszins romantiek te worden, wil ik den vijverliefhebber nog even aan het vijvertje brengen op een mooien zomeravond, als de volle maan aan den hemel staat.

Het heldere licht weerkaatst in het water, enkele bloemen geuren bijzonder sterk om de nachtvlinders te lokken, scherp teekenen de waterleliën zich tegen het donkere watervlak af. Alles heeft een ander aanzien dan op den dag met helderen zonneshijn, maar in dit nachtelijk uur heeft het plekje een bijzondere aantrekking door verneven stille schoonheid.

A. BIENFAIT.

TWEE POOLSCHE KONINGSSTEDEN.

I. WARSCHAU (vervolg).

GEEN dapperheid van Poniatowski's oom, van een Zayonchek, en van een Kosciuski kon den Poolschen staat meer tegenhouden op den dalenden weg, waarop de drie verdeelingen, als waarschuwend mijlpalen naar het gevaar van den ondergang heenwezen.

Wat hielp een conferentie van Bar, waar er onmiddellijk een tegenover ontstond van Targowitz, begunstigd door de Russen, welk nut had het veelvuldig gewapend verzet tegen de vreemde indringers, wat werd er met de nieuwe constitutie bereikt, welke door Pruisen en Rusland met een tweede verdeeling van Poolsch grondgebied beantwoord werd? Tot welke verbetering leidde de ontvoering van Poniatowski, uit Warschau door een paar waaghalzen verricht, omdat zij meenden, dat hij de oorzaak van alle kwaad was in den staat? Wat gaf het ook dat op den eisch tot ontbinding van de Poolsche regimenten en overgave van het arsenaal, gesteld door Ingelström, den Russischen gezant, die zich als staatshoofd te Warschau gedroeg, in 1794 2.000 Russen te Warschau vermoord werden en Ingelström verjaagd? Welk nut hadden de dapperheid en onversaagdheid van Kosciuski, die te Warschau met gejuich ontvangen, de stad met goed gevolg tegen de Pruisen verdedigde, die de belegering op moesten geven, terwijl twee maanden reeds daarna, Kosciusko verslagen werd, en Warschau na een wanhopigen strijd, waarbij 12.000 Polen omkwamen en 2000 in de Weichsel verdrinken, door Suwarow en Fersen ingenomen werd, waarna Praga geplunderd en nog 20.000 bewoners den dood vonden? Niets kon meer verhinderen,

KRAKAU. DE OUDE POOLSCHE CITADEL.

dat de parasiet der uitbreidingszucht van de aangrenzende rijken het werk voltooide, dat de splijtzam der verdeeldheid en het gif der omkoopbaarheid en demoralisatie begonnen waren.

Toen de rijksdag onder bedreigingen der Russen en Pruisen de goedkeuring der verdeeling van het rijk slechts noode gaf, werd het geld, door omkooperijen verkregen te Warschau op de meest lichtzinnige wijze verbrast.

De edelen, die zich wel dapper weerden tegen de Russen en Pruisen, konden het niet over zich verkrijgen, den boeren hun pachters wat meer rechten te geven, die daarom eerder geneigd waren zich bij de Russen aan te sluiten, die o, ironie zich wat vrijzinniger toonden in dat opzicht. De katholieke geestelijken bestreden fel andersdenkenden, wien godsdienstvrijheid beloofd werd door de... Russen. Een staat met 15 miljoen inwoners, eenige malen zoo groot als Nederland had zijn onafhankelijkheid verloren. Warschau was niet meer de hoofdstad van Polen, het was bij Pruisen ingelijfd en maakte deel uit van Poolsch of ZuidPruisen tot 1806, toen het door de Franschen bezet werd, onder Napoleon I, die den Polen wat meer vrijheden kwam brengen en een Groothertogdom Warschau schiep, met Warschau als hoofdstad, in ruil waarvoor de Polen, met de Fransche legers medevochten, en Fransche soldaten voedden en kleedden.

De vreeselijke nederlaag der Fransche legers, in 1812, door de terugtrek- en verwoestingstaktiek der Russen, welke zij ook thans willen toepassen, geleden, deed Warschau weer zijn kortstondige onafhankelijkheid verliezen. Het kwam onder Russisch bewind terug, en werd weer hoofdstad van het koninkrijk Polen, dat echter onder de opperheerschappij der Russen stond, en waarvan Alexander I van Rusland de gebiedster was.

De betrekkelijk vrijzinnige wetten en staatsinrichting, welke Alexander aan Polen gaf, deden het land tot rust en tot meerdere bloei komen dan vroeger het geval was. Warschau als hoofdstad deelde daarin evenzeer, handel en nijverheid bloeiden er op, er vormde zich een welvarende en tamelijk bemiddelde middenstand, een universiteit werd in 1816 gesticht, kortom Warschau vertoonde het beeld van een stad, die zich in haar groei, niet bemmerd door den invloed van binnen- en buitenlandsche twisten, gelijdelijk ontwikkelt. In 1820 telde de stad reeds 100.000 inwoners, doch tevreden over het gevoerde bewind door den Russischen stadhouder, grootvorst Konstantijn, waren dezen allerminst. Het bleef hun een doorn in het oog, dat Polen onder vreemde heerschappij leefde en dat in het paleis der Poolsche koningen, geen door hen zelf gekozen vorst zetelde.

De Juli-omwenteling in Frankrijk vond gereeden weerklank bij de Polen, waaronder het vuur van den opstand reeds smeulde en in 1830 in hoog oplaaierende vlammen naar buiten sloeg.

Grootvorst Konstantijn moest zich door een smadelijke vlucht uit Warschau redden, vele Russen werden vermoord, en Warschau was weer in het bezit der Polen zelf. Van uit de hoofdstad werd

TWEE POOLSCHE KONINGSSTEDEN.
DE OUDE GOTHISCHE FLORIAN-POORT TE
KRAKAU.

de beweging in het land geleid, en wellicht zouden de Polen voorgoed het juk van den vreemden indringer hebben kunnen afschudden, indien het nationale kwaad „de tweedracht” niet weer het hoofd opgestoken had. Terwijl men in Warschau in een overwinningsoes verkeerde, rukten 120.000 Russen met 400 kanonnen Polen binnen, en in September kwam Paskewitch met zijn groote legermacht voor de hoofdstad aan. De zwakke bezetting hield dapper stand tegen de overmacht en op en om het kerkhof bij Wola hadden hevige gevechten plaats, waarin 11.000 Russen vielen. Tenslotte werd de stad in den middag van 8 September ingenomen en staakte Krukowiecki, die naar Praga was getrokken, de vijandelikheden, teneinde de stad te sparen.

Nu moesten de Polen zich wel weer buigen onder den ijzeren vuist van den overweldiger, die zich niet had ontzien het kasteel van Sigismund III te plunderen en de bibliotheek der universiteit te beschadigen, waaruit een groot aantal kostbare werken naar Petrograd overgebracht werden. De universiteit zelf werd opgeheven, de staatsregeling, de rijksdag, de eigen rechtspleging alle vrijheden werden den Polen ontnomen, die nu eenvoudig bewoners van een Russische provincie waren geworden, bestuurd, door den strengen, onbuigzamen Paskewitch, die in het paleis der Poolsche koningen te Warschau zetelde, waar kunstschaten uit weggevoerd waren naar Petrograd.

Het meest vernederende was wel, dat de stad als straf voor den opstand, de reeds genoemde citadel op hare kosten moest laten bouwen, en er een standbeeld werd opgericht op het Saksenplein, niet ver van het standbeeld voor den beroemden Poolschen sterrekundige Copernicus, voor Paskewitch en den Russen trouw gebleven Poolsche generaals.

Bij gelegenheid van eenige legeroefeningen ontving Czaar Nicolaas I afgevaardigden van Warschau tot wie hij de strenge woorden sprak: „Wanneer Gij voortgaat te droomen van een onafhankelijk Polen, dan zult Gij U het grootste onheil op den hals halen. Ik heb hier een citadel laten bouwen en bij het eerste oproer het beste, zal ik de stad plat laten schieten, en ik zal haar niet meer op laten bouwen”. Wel kon de Fransche minister, Sebastiani, het hem zoo euvel geduide: „In Warschau is de orde hersteld” zeggen, want dat was inderdaad zoo, doch die orde was de doodsche rust, na den in bloed gesmoorden opstand, van een volk, waarop de hand van den overheerscher zwaar drukte.

Eerst toen de wat vrijzinniger Alexander II, die de lijfeigenschap afschafte aan de regering kwam en Paskewitch vervangen was, konden de Polen zich in een wat milder bestuur verheugen.

Toch trad de ontevredenheid onder hen steeds duidelijker voor den dag en reeds in 1860 toen de vorsten van Oostenrijk, Pruisen en Rusland, te Warschau bijeenkwamen, openbaarde zich een bedenkelijke gisting onder de bevolking. Andermaal werd de vaan van den opstand geplant, en bij verschillende gelegenheden o.a. den dienst in de Karmelieter kerk gewijd aan de nagedachtenis van de in den opstand van 1830

gevallen, kwam het tot bloedige botsingen. Eenheid in de beweging was er echter ook dit keer weer niet, daartoe waren de Polen weer te veel verdeeld: en zoo gelukte het den Russen met betrekkelijk weinig opofferingen het oproer te dempen. De stad leed zeer onder het schrikbewind der Russen, en onder het geheime maar niet minder daadkrachtige werken van het genootschap der oproerlingen, die naast en onder de officieele Russische staatsregeling, een soort verborgen bestuur uitoefenden.

Mede door de maatregelen der Oostenrijksche en Pruisische regeringen, was de beweging langzamerhand door de Russen geheel gesmoord en heerschte er weer rust te Warschau en in het verdere Polen. De bevolking moest ingrijpende maatregelen dulden, welke beoogden, de Poolsche nationaliteit te vernietigen. De Poolsche hoogeschool te Warschau werd veranderd in een Russische universiteit, waar in het Russisch onderwezen moest worden, dat ook de voertaal werd voor het andere onderwijs.

Sinds de laatste poging der Polen om weer een vrij zelfstandig volk te worden, is Warschau echter met reuzenschreden vooruitgegaan. Telde het in 1897 nog 638.000 bewoners, het laatste jaar telt het er reeds 900.000, waarvan ongeveer 60%

TWEE POOLSCHE KONINGSSTEDEN. DE POOLSCHE SCHOUWBURG TE KRAKAU

Polen, 32% Joden en 8% Russen zijn. Handel en nijverheid namen een hooge vlucht, in de bijna 600 fabrieken werken duizenden arbeiders, die nu wel meendeels in het Russische leger zullen ingelijfd zijn, doch de hoofdstad niet kunnen bewaren voor de bezetting door de Oostenrijkers en Duitschers.

Talrijke instellingen van onderwijs, kunst en wetenschap zijn te Warschau verzezen en de Polen hebben ruim roo bladen en tijdschriften, in hun eigen taal gedrukt. Het besluit der Russen, om de stad te ontruimen, doet haar het lot ontgaan dat zoovele andere steden reeds in dezen oorlog helaas trof, die als rookende uitgestorven puinhoopen een bittere aanklacht vormen tegen menselijke moord- en vernielzucht.

II. KRAKAU.

Herinnert veel in Warschau aan het Poolsch verleden, niet minder vertellen gebouwen, standbeelden en gedenkteekens in Krakau, dat het niet altijd een Oostenrijksche stad is geweest, doch eens tot het Poolsche rijk behoorde. Nog minder dan met een mensch, is het mogelijk door eenvoudige naamsverwisseling het wezen van een stad geheel te veranderen en haar verleden uit te wischen.

De taal vooral is oorzaak, dat aard en karakter van een volk langen tijd bewaard blijven; wie tracht een volk zijn taal te ontnemen, die dooft langzamerhand de herinnering aan zijn geschiedenis uit en bewerkt dat het gevoel, zich als een afzonderlijk ras of volk te weten, verslapt en afstompt. Dat wisten de Russen ook wel en daarom verboden zij den Polen op de scholen in hun eigen taal onderwijs te geven of te ontvangen. Het moet erkend, dat de Oostenrijksche regeering, aan het recht hun eigen taal te gebruiken niet tornde en den Polen wat meer vrijheden gaf, dan de Russische deed.

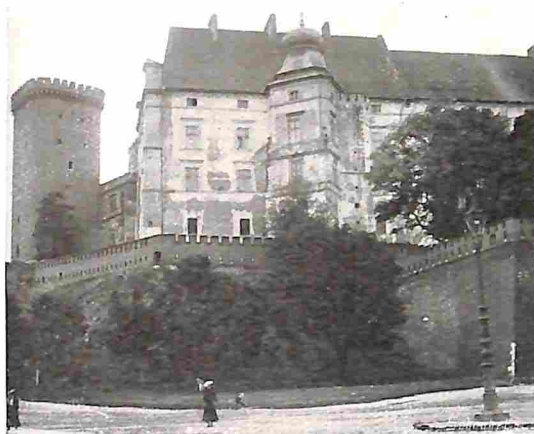
Al staat de Oostenrijksche regeering nu ook al niet als bijzonder vrijzinnig bekend, zoo belet zij toch niet, dat de ongeveer 70,000 Polen in Krakau onderwijs in hun eigen taal ontvangen en de jonge Pool, die naar zijn oude koningsstad komt, om aan de reeds oudtijds vermaarde en door Kasimir den Groote, gestichte universiteit, colleges te volgen, heeft genoeg aan zijn eigen taal, om de voorlezingen te begrijpen en is niet gedwongen eerst nog de taal te leeren van den overweldiger, zooals dat in Warschau het geval is.

De man die in Krakau zijn *Gazeta Polska* leest kan zich vrijelijk in het Poolsch uiten tegen autoriteiten en ambtenaren; hij behoeft zich niet van het Duitsch te bedienen in verkeer met de overheid. Alhoewel het middelpunt van den handel tusschen Weichsel, Oder, Elbe en Dnieper en een belangrijk kruispunt van spoor- en landwegen, vooral tusschen Silezië, Oostenrijk en Galicië, heeft Krakau toch niet een dergelijken hoogen vlucht genomen als Warschau, dat alhoewel niet zoo oud, de Poolsche kronings- en begrafenisstad, die Krakau vroeger was, ver achter zich liet, heeft evenwel Krakau een belangrijken handel in graan, andere landbouwproducten en in de bekende Galicische eieren. Een groote fabriek van landbouwmachines, levert de noodige werktuigen aan de Galicische boeren en landheeren, om de ongeveer 50 pCt. akker- en bouwland van Galicië te bewerken. Van den verkoop der voortbrengselen van den Galicischen bodem, blijft menig geldstuk in handen der Krakauer bevolking en ook het vervoer van steenkolen uit Silezië over Krakau voor Galicië bestemd levert voor velen, niet te vermaden inkomsten op.

De in de nabijheid der stad liggende rijke zoutmijnen van Wieliczka en Bochnia, in dezen oorlog reeds eens door de Russen bezet, zijn met recht een rijke bron van verdiensten voor de bewoners van Krakau te noemen. Is Krakau al niet van zooveel betekenis als Warschau, zoo is het toch een welvarende plaats en het kan op een veel langer bestaan bogen.

Het oude Carrædunum, de stad der karren, wordt reeds door den Griekschen aardrijks- en sterrekundige Ptolemeus genoemd, die in de tweede eeuw na Christus leefde en wiens sterrekundige beginselen en stelregels — hij meende dat de aarde het middelpunt van het heelal was — door den Poolschen sterrekundige Copernicus aangetoond werden, onhoudbaar te zijn.

Crack of Cracus, die uit Karinthe kwam, stichtte omstreeks 700 zijn burcht

TWEE POOLSCHE KONINGSSTEDEN.
HET KASTEEL OP DEN WAMEL TE KRAKAU.

op den berg Wamel, waar nu nog het oude slot der Poolsche koningen staat, dat thans voor kazerne en hospitaal dient. Naar hem, die voor het eerst Polen onder één bestuur bracht, en daarmede eigenlijk den grond legde voor het latere groote Poolsche rijk, werd Krakau met een kleine naamswijziging genoemd, zooals het tegenwoordig heet.

Uit een poging van een Duitschen prins Ritiger, om zich van Krakau en Polen meester te maken, en het verzet daartegen van Wanda, de kleindochter van Cracus, heeft de nakomelingschap een legende gesponnen, die zich beter aan den romantischen geest der middeleeuwen aanpast, dan aan den nuchteren der twintigste-eeuwsche menschen. Toen Wanda, op haar slot, omgeven door haar jonkvrouwen vernam, dat Ritiger uit droefheid over haar weigering, hem als echtgenoot

te ontvangen, zich het reeds gebroken hart doorboorde, toen meende Wanda, dat dit een bestiering der goden was, verliet haar slot, liep den berg Wamel af, en verdronk zich in de Weichsel.

Boleslas de Groote, die als eerste Polen-koning, 25 jaar te Krakau regeerde, en Saksen, Pommeren en Pruisen schatplichtig maakte, verhief Krakau tot de tweede hoofdstad des rijks, terwijl het tegenwoordige Gnesen de eerste was.

De regeering van zijn opvolgers kenmerkte zich door voortdurende oorlogen met buitenlandsche vijanden, en binnenlandschen strijd tusschen de hertogen der Piasten onderling, (de afstammelingen van Popiel), die Gnesen tot hoofdstad hadden verheven, en twisten tusschen de Poolsche vorsten en de koningen.

Beurtelings verwoest en in bezit der Tartaren, Hongaren en Bohemers, kon de stad slechts tot weinig welvaart komen, totdat Wladislaw Lokietek haar den Bohemers ontrukte, zich als koning Wladislaw I te Krakau liet kronen, en nu een rustiger tijdperk tegemoet ging.

Zijn kleine gestalte had hem den naam Lokietek, een el lang, bezorgd, doch zoo nietig het lichaam ook leek, zoo groot was de geest en wilskracht, want hij verenigde Groot Polen en Klein Polen en de hertogdommen aan de Warthe onder een scepter, en voerde een krachtig en wijs bewind.

Kasimir de Groote, die de universiteit stichtte, waar thans ongeveer 100 leeraren aan verbonden zijn, en welke een bibliotheek met 300,000 boeken, 4400 handschriften, en verder een groote menigte koper-gravuren en munten heeft, deed veel voor de ontwikkeling der stad. Hij bouwde het tegenwoordige slot op den berg Wamel, de prachtige slotkerk, waar vele beroemde Poolsche koningen en veldheeren begraven liggen; hij stichtte kerken, breidde de stad uit en riep handwerkslieden uit Duitschland, teneinde handel en nijverheid te doen opleven. De rechten van de burgerij beschermde hij zooveel mogelijk tegen de aanmatiging der geestelijkheid en adel en toonde zich een verstandig en welwillend vorst.

TWEE POOLSCHE KONINGSSTEDEN: MARKT TE KRAKAU.

Hem volgde Lodewijk de Groote op die over Hongarije regeerde, en na diens dood werden de Polen van uit Krakau geregeerd door koningin Hedwig en Jagello, vorst van Lithauen, die de ridders der Duitsche orde zoo zeer vernederde, waardoor een toestand van voortdurenden twist ontstond, welke voor Polen zeer nadeelig was, en eerst eindigde met het verdrag in 1525 te Krakau tot stand gekomen, waarbij de Grootmeester der orde Albrecht von Brandenburg erkende dat Pruisen aan Polen voortaan leenroerig zou zijn, waartegenover Sigismond, koning van Polen, den Hohenzollern als erfherog erkende. Sigismond liet, om de kunst tot bloei te brengen, kunstenaars uit Italië komen, die zich in verscheidene Poolsche steden en in Krakau vestigden, dat al tot een plaats van belang geworden was, toen Sigismund in 1518 op 82-jarigen leeftijd stierf. Zijn opvolger Sigismund August II toonde zich al even verdraagzaam jegens de Protestanten te Krakau, als hij, wat echter niet verhinderde dat er dikwijls hevige twisten tusschen de aanhangers der nieuwe leer en de katholieken ontstonden.

Na den dood van Sigismund II, zetelt Hendrik van Anjou als koning van Polen te Krakau, dat hij na een jaar ontvlucht, om zich naar Frankrijk te begeven. Daarna neemt Stephanus Bathory, die in de groote slotkerk begraven ligt, zijn plaats in; na wiens dood Zamoycki, aartshertog Maximiliaan, den mededinger naar den Poolschen troon, bij Krakau versloeg, waar Sigismund III tot Poolsch koning in 1587 gekroond werd.

Sigismond verlegde voor goed de verblijfplaats der Poolsche koningen naar het zooveel jongere Warschau, dat Krakau in ontwikkeling weldra achter zich liet, het als hoofdstad onttroonde en zelf voortaan de eerste rol speelde in het Poolsche rijk, terwijl Krakau zich met eene van minder betekenis moest vergenoegen.

De voortdurende oorlogen waarin Polen gewikkeld was blemmerden de bevolking van Krakau ernstig een vreedzaam en rustig bestaan te voeren. Krakau leed zeer onder den strijd met de buitenlandsche vijanden, die zij in 1655 voor hare muren zag, toen de Zweden onder Karel X Polen brandschatten en verwoestten.

Onder de regeering van den grooten Polenkoning Sobieski leefde Krakau weer wat op en deelde in den luister waarin het Poolsche rijk toen straalde. In 1683 trok Sobieski door Krakau, met zijn legerstoet Poolsche ridders en begaf zich naar Weenen om dat te ontzetten en te voorkomen, dat de Habsburgers door de Turken van hun troon gestooten werden. Later werden van uit Weenen troepen gezonden om Krakau te onderwerpen en bij Oostenrijk in te lijven. Het verval van het Poolsche rijk en de noodlottige gevolgen van de innerlijke verdeeldheid spiegelde zich ook te Krakau af. Beurteilungen in het bezit van Zweden, Saksen en de Polen zelf leed de stad ongemeen. Karel XII die te Warschau, Stanislaus Leszinski als koning van Polen liet kronen, verjoeg den spilzieken Frederik August II ook uit Krakau, bij welken strijd de stad en het koninklijk slot zwaar beschadigd werden. Te voren had August, die door zijn verkwestingen steeds in geldnood verkeerde, reeds het koperen dak van het kasteel doen afnemen, waarvan hij nieuwe kanonnen liet gieten, om tegen de Zweden te gebruiken. Ook toen ter tijde speelde dus het koper een groote rol in den oorlog. De regeering van den aan Rusland verkochten Stanislaus Poniatowski, die niet in Krakau, doch te Warschau gekroond werd, bracht, evenals aan Warschau, Krakau een tijdperk van groote vernedering dat zich tegen de Russen verklaarde, doch in 1768 door den Russischen generaal Apraxin na hevigen tegenstand ingenomen werd. Krakau moest het andermaal aanzien, dat er in zijn door de belegering beschadigde straten gemoord en geplunderd werd. In 1794 begon Koscuisko zijn tocht met een handvol slecht gewapende boeren en soldaten van uit Krakau, om Polen te bevrijden, wat hem, ondanks alle dapperheid, niet gelukte.

De Pruisen en Oostenrijkers bestormden daarna Krakau, en voerden de schatten uit het koninklijk slot weg. Het gelukte eenigen monniken, den kroon en kroonsieraden en ook den sabel van Boleslas den Groote, welken de Poolsche koningen bij hun wijding tot heerscher van Polen aangordden, te redden en naar Lithauen te voeren, waar een en ander door eenige edelen in bewaring genomen werd, die zwoeren den kroon en andere kostbare voorwerpen niet weder te voorschijn te laten komen, dan nadat Polen zijn onafhankelijkheid zou teruggekregen hebben.

Er zijn in den laatsten tijd geruchten opgedoken als zou de

kroon teruggevonden zijn, de onafhankelijkheid hebben de Polen echter nog niet herkregen.

Krakau kwam na de derde deeling van Polen aan Oostenrijk, dat er reeds lang op aasde, doch het moest de oude Poolsche stad in 1809 weer aan het Groothertogdom Warschau afstaan, waarvan deze tot aan 1815 deel uitmaakte.

Door het Weener congres werd Krakau als hoofdstad van een republiek van 1100 K.M². onder bescherming van Rusland, Oostenrijk en Pruisen gesteld. Na het uitbreken van den opstand in 1830 bezette de Russische generaal Rozysky Krakau, en werden de rechten en vrijheden der republiek, die toch al niet groot waren, door de beschermende mogendheden tamelijk besnoeid. De Oostenrijksche troepen, die in 1836 Krakau bezetten, omdat er zich nog steeds veel Poolsche revolutionairen ophielden, werden 1837 teruggetrokken. Het bleef echter gisten in Krakau en opnieuw verschenen, na de vermoording van den Russischen spion Celak, de Oostenrijksche bajonetten, die in 1841 vertrokken, doch in 1846 andermaal in de stad opdaagden, daar het vuur van den opstand er bleef smeulen. Voor het 12,000 man sterke leger der opstandelingen moesten zij echter ras het veld ruimen, doch spoedig keerden de Oostenrijkers nu versterkt met Russische troepen terug, en was het gedaan met de zelfstandigheid. Krakau met omliggend gebied werd voorgoed ingelijfd bij het Koninkrijk Galicië, waarvan het totnutoe deel uitmaakt, onder den scepter van Keizer Frans Jozef, die het zich in dezen oorlog bijna door de Russen ontrukkt zag. G. WIJGMANS.

TWEE POOLSCH E KONINGSSTEDEN.
GEZICHT OP DE O. L. VROUWEKERK TE KRAKAU.

OUDE MELODIE.

Aan 't eind van den akker,
In 't heidekruid,
Waar zwak en zwakker
Wordt elk geluid,

Staat — blijde koning
Die 't vinden zou —
Uw kleine woning
Voor wijkend blauw.

Daar wacht mij teeder
Uw lach, Uw lied,
En vind ik weder
Vreugd na verdriet.

Laat ooit de zon haar
Goud-rood licht,
Der droomen bronaar,
Van Uw gezicht,

Ik blijft Uw dromer
Door lief en leed
En ken slechts zomer
Waar ik U weet.

JAN J. ZELDENTHUIS.

Een Verdi-Anecdote.

De volgende amusante anecdote omtrent dezen beroemden componist is tot dusver in ons land onbekend.

Verdi was van nature tegen vreemden nogal knorrig, dikwijls zelfs grof; hij trachtte zich hiermee tegen pogingen tot intimiteit te beschermen. Zoo zag men hem vaak door de straten van Genua wandelen met het gezicht naar den hemel gekeerd; hij wilde dan niemand zien en de groeten, die hem gebracht werden, niet beantwoorden. Op een goeden dag loopt Verdi weer zoo door de straten toen hem een vrouw den weg versperde en daar hij natuurlijk weer hemelwaarts zag spreekt het vanzelf, dat een botsing niet kon uitblijven. Hij ziet een zeer elegant gekleede dame voor zich en hoort de korte vraag: „Pardon, bent u Giuseppe Verdi?” „Jawel”. „Dezelfde, die de „Rigoletto” heeft geschreven?” „Jawel”. „Ik wilde u er even opmerkzaam op maken, dat uw hoed vuil is”. Onwillekeurig nam Verdi zijn grooten hoed af, waarop de dame fijntjes begon te lachen, want op den hoed was ook niet het minste stofje te zien. De meester werd nu wel wat verlegen: „Mevrouw”, stamelde hij, „wat moet dat beduiden?” „Dat moet beduiden, dat niemand op deze wereld al heeft hij ook de „Rigoletto” geschreven, het recht heeft tegen zijn naasten onbeleefd te zijn. Integendeel, wanneer men den „Don Carlos” geschreven heeft neemt men zijn hoed af, wanneer een dame passeert”. Verdi nam het lesje met een vriendelijk gezicht in ontvangst en bood de dame zijn arm, waardoor zij lachend den hare stak. En nu beantwoordde hij hoffelijk alle groeten, totdat hij tenslotte zijn hoed onder den arm nam en daarbij tot zijn strenge begeleidster opmerkte: „Op deze wijze ontloop ik tenminste de kans mijn arm te verrekken”. H.